

УДК: 327.5(497):28

Примљено:
јун 2010.

Прихваћено:
27. 9. 2010.

Оригинални научни рад

НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕС

NATIONAL INTEREST

Година VI, vol. 8

Број 2/2010.

стр. 127-148

*Мехмедалија Нухић**

КОНЦЕПЦИЈА ИСЛАМСКОГ ПОГЛЕДА НА РЈЕШАВАЊЕ КОНФЛИКТА У НОВОЈ АРХИТЕКТУРИ БАЛКАНСКОГ РЕГИОНА

Резиме

Историјски посматрано људска цивилизација је у суштини саздана од већих или мањих конфликтних стања која су до те мјере продуковала односе између супростављених страна да су се најчешће окончавала врхунцем конфликтне усипаности, односно ратом. Разни су интереси доводили и до разних конфликтних стања. Посматрајући суштину насталих конфликтних стања као и његову позадину уочавају се интереси као основна полазишта у доласку до конфликтних стања. Како кроз дубљу и ближу историју, а и данас у времену у којем ми живимо један из мноштва узрока који се издваја и који је потицао настанак конфликтних односа и реализације истих јавља се и еолошко вјерска свијест односно религија. Управо тај аспект конфликтног стања базираног на религијским интересима, и на подручју Балканског региона јесте фактор у овом раду којег ћемо анализирајући, суштински указати на његов значај у рјешавању конфликта у новој архитектури Балканског региона.

Кључне ријечи: религија, конфликт, ислам, религијска и еологија, превазилажење конфликтног стања

* Политиколог, Лукавац, Босна и Херцеговина

Генерални концепт ид еолошке свијести и проблем рјешавања насталог конфликта

Гледано историјски увијек официјелна дипломатија вођена на вишем нивоу доводи на сцену ситуације које у крајности своје опције започињу мањим или већим конфликтима и који неминовно на сцену доводе и ратни сукоб као врхунац и производ официјелне дипломатске политике. У сукобима као карактеристикама њиховог почетка увијек се појављује група људи која да ли демократски или на други супротан начин на челу официјелне дипломатије почиње да се интересно сукобљава из чега онда неминовно порађа сукоб са последицама. Све што је створено на неприродан и на присилан начин чекат ће свој историјски тренутак да се разгради те да се врати на почетне стазе при томе бирајући путеве који нису исти као предходни путеви, али јесу на одређени начин слични оним предходним.

Историја човјечанства је фактор у којем човјек игра само своју улогу и служи као сегмент кретања уз помоћ којег официјелна дипломатија идеологије или покрета ствара себи пут којег је одавно зацртала. На том путу кретања према својим циљевима неминовно се сусреће са циљевима и интересима друге официјелне дипломатије, а која представља другу групу те се са истом или слаже или сукобљава све у зависности од подударности, односно неподударности својих крајњих циљева. Друкчија рјешења *оних супротних* неминовно намећу став да се *ови супротни* понашају исто или другачије, а што је све лимитирано циљем који се жели постићи.

У приступу изучавања конфликта и њиховог превазилажења срж проблематике је у анализи стања прије конфликта односно подробној анализи шта је довело до таквог стања. Наставак или услови за долазак стања са конфликтним последицама могао би се глобално посматрати са аспекта неспоразума који настају у самом друштву због несређених односа, па онда ти несређени односи унутар друштва чине одраз и на глобалном свјетском плану. Унутрашњи конфликти могу да буду покренути дејством извана, али да би задржали примат унутрашњег, они су обично на локалном нивоу повезани са идеологијом која не преза од вредновања да ли је не-

ка њена идеја тачна или погрешна, штетна или немогуће изводива. Напротив, тврдоћа става и нетолерантност наспрам упозорења о погрешности идеје која се спроводи, обезбјеђује у главама спроводилаца сигурност у намене спровођења.

Идеологија једног друштва у фази трансформације друштва је категорија која је теже проводљива од политике и економије тог друштва. Идеологија на друштво има доминацију и она оправдава друштвени поредак. Она не само да тумачи стварност друштва него и акумулаторски утиче на оне стварности и вриједности које жели постићи у друштву. Све што има почетак има и свој крај, тако је исто када је у питању и идеологија. Међутим, код идеологије, када нестаје она и даље у друштву остаје доминантна па на основу тога на нове друштвене токове може да дјелује у више праваца којим би се евентуално кретало друштво у будућем свом периоду.

С обзиром да је идеологија везана и за привредни систем друштва, а што указује да сваки поремећај на бази постојања немогућих економских односа неминовно тресе и стабилност идеологије у том друштву, па у моментима кумулирања економских поремећаја догађаји који затим слиједи љуљају или тотално обарају темеље на коме је заснована постојећа идеолошка свијест друштва.

Курс идеологије одређује и смјернице официјелној дипломатији земље која проводи идеолошку одредницу. Оно што се јавља као алтернатива званичној дипломатији је свијест да се не размишља идеолошки као што размишља већина званичних и официјелних, него се јавља израз опонирања управо у ставовима заступљеним у друштву, а које ми називамо народном вољом или у најмањем случају једним настојањем којег локална заједница осјећа као начин превазилажења ситуација које се постављају у друштву као проблеми. Слично као у медицини, ако не постоји излаз у оздрављењу од клиничко-лијечничке интервенције онда се прибјегава народним изворима лијечења којим се санкционише стање болести и тежи ка оздрављењу.

Зашто овдје настојимо истаћи заступљеност идеолошког концепта у превазилажењу конфликтног стања? Па управо из тог разлога што и званична и она како је ми називамо народна дипломатија своје прве кораке праве од идеолошке одреднице друштва у кретању ка могућем правцу

рјешења конфликтног стања. Сваки пут проблем се настоји ријешити на бази идеолошког става или у оквиру истог. Са усвајањем идеолошке друштвене одреднице и избором пута којим се друштво настоји повести јављају се и заступљене свијести које настоје да кроз призму идеолошке свијести ријеше или покушају ријешити настали конфликт.

Након урушавања идеологије која је била заступљена у друштву као већинска, а никада као апсолутна, јер у ствари никада у историји није постојало друштво гдје су мислили сви исто, на површину изнад потонулих развалина бивше идеологије плутају и испливавају онакви идеолошки елементи који са званичном (потонулом) идеологијом никада нису били у складу или су јој док је иста живјела били увијек супротна страна. Око таквих ембрионалних зачећа почињу се окупљајући усмјерават у свом току и економско-политички елементи који ће у будућем времену бити основица новог идеолошког погледа друштва. У таквом случају народна дипломатија се појављује увијек као алтернатива званичним идеолошким ставовима у рјешавању конфликтног стања. Она се увијек јавља као новост и алтернативни приступ за стања проузрокована оном идеолошком свијешћу са којом се она није слагала или се сукобљавала у концептивном приступу приликом рјешавања стања која се означавају као конфликтна. За мањинску алтернативну идеологију никада није својствено начелно слагање са официјелном идеологијом. Официјелна идеологија друштва пренесена са макро плана у микро подручју исто тако не даје резултате фактора оздрављења због тога што управо произилази из генералне идеолошке владајуће свијести. Тако је она, у ствари, само лоша копија оног званичног идеолошког друштвеног става пренесеног у локалну заједницу, гдје се уз помоћ људи из локалне заједнице на локалном нивоу настоји ријешити настало конфликтно стање-безуспјешно. Ако је болесног пацијента немогуће излјечити цјелокупним прописаним лијечничким третманом, алтернатива се тражи у таквом третману лијечења које није третмански подударно са оним званичним или оним лијечнички прописаним дијагнозама. У таквом случају, неминовно ће се прибјегавати алтернативи. На исти или сличан начин конфликтна стања друштва настоје се ријешити на алтернативан начин у односу на генералну идеолошку свијест заступљену у друштву.

*Религијско-идеолошки аспекти у превазила
жењу конфликтног стања*

Степен милитантности и склоности да се проблем (конфликт) ријеша на тај начин је основни параметар у оцјени колико је религијски покрет фундаменталистички, гледано са аспекта силе и употребе исте. С обзиром на то у дјелу оних који ислам баштине на мирољубивој основи може се почети водити преговор о рјешењу конфликта али никако са религијске основе. Религију у таквом случају треба употребљавати само као стабилизаторску основу при учвршћењу мира. Сам примјер религијског исламског поздрава „селама“ (мир) је искључиво једноконфесионалног значаја односно поздрав унутар ислама за истовјернике, док је сасвим други став у односу на оне који не припадају религији ислама. Мир се користио само у систему јачања религије и елиминисања конфликтних стања унутар исламско-арапске разједињене заједнице у прво вријеме стварања религије ислама. Милитантност дијелова ислама се огледа у обједињавајућој идеји и настојању да религија ислама буде религија цјелокупне људске заједнице на свијету, а што с друге стране неминовно рађа отпор оних који не мисле исто, што на крају доводи до стања поремећених односа.¹

Неминовно је да се ислам шири и као друштвени суверенитет, што је основни разлог што такав начин религијског ширења не може водити трајном миру. Управо у Босни и Херцеговини (убудуће читати БиХ) као примјер, аспект ширења државног интегритета не одговара ни у ком смислу православном становништву у БиХ, а ни било ком другом које не припада религији ислама. На то нас стање упућује безброј договора и споразума који су кршени управо из разлога исламског гледања на концепт уређења државе и рјешавање проблема у држави. (очито на религијско правним основама утемељеним на исламском погледу уређења друштва)!

Такође нам на то указује и сама ситуација сучељених погледа унутар исламских интереса у оквиру припадника исламске вјероисповијести у БиХ. Ту управо постоје двије

¹ Види: Мирољуб Јевтић, *Религија и политика – увод у политикологију религије*, Институт за политичке студије, Факултет политичких наука, Београд, 2002, стр. 304-311,

струје које су биле нарочито доминантне у току грађанско-религијског рата у БиХ као и у постратном периоду. Очито примјери за то су сукоби у Цазинској крајини између самопроглашених аутономаша Фикрета Абдића и снага армије БиХ лојалне Алији Изетбеговићу; затим унутрашња међумуслимска разрачунавања у Сарајеву, те низ других радњи које су предузимане у другим локалним заједницама, како унутар религије ислама тако и у сукобима исте са другим религијама током грађанског рата у БиХ. Цијело вријеме је вођен сукоб на граници игре отворених карата за ислам или против ислама, као и са исламом и са неисламом. Неоспорна је чињеница да су такве конфликтне активности биле креиране не само унутар исламског ткива у БиХ, него и активностима које су инпутиране извана како са исламске тако и са неисламске стране.² Конфликт је увијек требало хранити да би се одржавао у животу, а с тим што је он у БиХ увијек имао гладна уста више па се тај недостатак хране јављао као генератор новог конфликтног стања.

Прелазак на ислам се огледао у губљењу државног суверенитета и прихватању исламског суверенитета. То је у ствари центар и срж размишљања ислама као начина у превазилажењу конфликтног стања. То је златна формула исламског ширења, тзв. ударац којим се постижу рјешења два основна става као основе за превазилажење проблема (конфликтног стања), тако и за ислам као религију на свом путу експанзионистичког ширења. У том смислу може се закључити да ће ислам (фундаменталистички) настојати генерисати конфликте како би тобожњим рјешењима истих постигао златне резултате ширења суверенитета територије, а тиме и суверенитета правног уређења на тој територији. Губље-

2 У безброј примјера директног инфилтрирања разних облика уплитања и потпиривања вођења сукоба са јаком религијском позадином у БиХ јесте и чињеница увоза страних-исламских религијских бораца. У свом примјеру обесправљености у односу на права бораца након рата припадници муслиманске војске, који нису на директан начин припадали и исламској конфесији истицали су ситуације: „... да се моје заслуге негирају (мисли се на неравноправност права борацке популације након рата)... уважавају се само мудахедини, а то се јасно види на сваком кораку у овој земљи... од прије неколико мјесеци као ратни војни инвалид своју инвалиднину могу подићи једино и искључиво у банци која се зове ШЕХ-ИН... сам наслов те банке све казује“ Види шире : Пинкас Зебулон, Жута јабука и други знакови, Културно умјетничко друштво „Гајрет“, Пурачић, 2009, стр. 7-11.

њем суверенитета са прихватањем ислама указује нам да су једини односи који су преовладавали у односу на неислам односи рата, тј. жеље ислама да се и на подручју неислама прошири вјера исламског исповиједања. Полазећи од тога да је дужност сваког припадника ислама мисија „претварање свијета у јединствену државу у којој ће владати трајни мир регулисан шеријатом“³ долази се до закључка да се индивиду или група која почива са основе ислама као религије није у стању на основу универзалних моралних норми да изврши функцију рјешавања конфликтног стања, управо из разлога јединственог погледа на уређење друштвене заједнице како на локалном тако и на глобалном плану. Коначан циљ ислама јесте мир али такав да подразумијева само владавину једне вјере, односно ислама.⁴ На тој основи жеље за миром могу да се темеље тврдње рјешења конфликтног стања све дотле док се не почне улазити у суштину конкретног мира, па из тог разлога ислам као религија познаје периоде примирја. Услјед немогућности сагледавања ситуације у детаљном обиму, те немогућности на основу религиозне догме чињења два посла узајамно, вође исламских концепата уређења друштва као јединствене религијске заједнице, често пута затраже примирје управо ради потребе сагледавања стања докле се стигло у провођењу досадашњег ширења религије и колико се под суверенитет религије довело оних који су били изван ње.

Као потврда предходно изнесеног става огледала би се у доказу праксе ислама и његове међународне доктрине која проистиче из како индивидуалне тако и колективне мисије сваког вјерника да се бори за такво уређење свијета у коме би религија ислама била једина религија, а гдје би свеобухватност мира била регулисана исламским правним поретком заснованим на шеријату. У супротном, а по шеријатској теорији међународних односа, ислам је у сталном и отвореном сукобу са земљама неислама, односно онима у којима ислам као религија не представља темељну поставку заснованости друштва. У теорији међународних односа гледано из угла религије ислама данашњи свијет у коме ми живимо дијели се на

3 Види: Мирољуб Јевтић, *Савремени џихад као рат*, „Никола Пашић“, Београд, 2001, стр. 15-64.

4 Види: Магистарски рад, Мехмедалија Нухић, *Третман вјерског екстремизма у међународном праву оружаних сукоба са посебним освртом на исламски фундаментализам*, Слобомир П Универзитет, Бијељина, 2009.

основу такве теорије на свијет мира (дар ал ислам) и свијет рата (дар ал харб).⁵ Простор између та два свијета заснован на шеријатском погледу на свијет уопште карактерише континуирано непријатељство са оним који не припадају свијету ислама омеђено периодима примирја тек таквим и толиким који би само на тренутак дали прилику да спроводиоци исламске даље (ширења) сагледају достигнуто и заузму курс према зацртаном. У том периоду припреме за наредно стање конфликта ислам је изградио и прелазни период за превазилажење конфликтног стања које супротној страни (неисламској) пружа могућност да без отвореног сукоба са исламом стане на његову страну путем прихватања понижавајућег стања неисламске државне заједнице у односу на исламску, а то је стање плаћања данка (џизије) као прелазно стање до свјесног и системског стања прихватања исламских шеријатских правних норми уређења друштва.

Наведену теорију исламских међународних односа и није могуће једноставно примјењивати па се на основу учења темељних принципа реализације Кур'ана од стране исламске уleme⁶ прибијеже парцијалном односу наспрам оних који не припадају правно исламском систему уређења друштва. Један дугогодишњи процес спољно-политичког опредјељења муслиманских држава је процес дужег помирења у коме би требала идеологија ислама бити заснована на мирољубивом образовно-одгојном постепеном преласку на ислам.⁷

С друге стране, настојање оживотворења традиционалне исламске теорије међународних односа су карактеристике погледа фундаменталистичке опције која с позиција радикалног ширења религије ислама жели да оживи теорију свеобухватног ширења религије ислама заснованог на правном систему произашлом на основу шеријата. На таквој основи погледа на свијет данас смо свједоци таквих конфликтних стања гдје је свјетски мир нарочито урушен таквим конфликтним активностима које су до те мјере радикалне гдје припадници једне религије, у овом случају ислама, не жалећи чак ни сопствене животе свјесно их жртвујући само у

5 Види: Мирољуб Јевтић, *Савремени џихад као рат*, „Никола Пашић“, Београд, 2001, стр. 18-24.

6 Драган Новаковић, *Школство исламске заједнице*, ЈУНИР, Ниш, 2004, стр. 153-155.

7 Исто.

циљу остварења јединственог погледа на уређење свијета у којем би традиционално исламска теорија међународних односа чинила окосницу политике исламских – муслиманских земаља.

*Заблуде и занемаривања око снаге вјерског
утицаја*

Пад берлинског зида означио је почетак таквог погледа на подручју југоисточне Европе која је своју перспективу мултиетничког друштва почела гледати кроз настојања да се отворе процеси реидентификације идентитета кроз историјску перспективу и стереотипе који су искључивали појмове демократије и људских права у име свете прошлости. На тим основама БиХ представља друштво гдје се у религијским заједницама не признаје други и друкчији већ се фаворизира своја етничка заједница, а друге заједнице признају само под притиском европских стандарда грађанског друштва, док у самој религији ни право мањине ни право грађанства нису призната права.⁸

Зауостављање рата у БиХ и конституисање мира као и организовање демократских процеса текло је уз помоћ стране интервенције при чему су људска права и слободе редуцирана⁹ у интересу стабилности у региону тако да већина закона наметнутих од стране високо-намјесничког апарата римокатоличке Европе у земљи раздрманој грађанско-религијским сукобом ни до данас не гарантују спремност на реформе које би требало подузети од стране грађанске алтернативе. Сукобом у БиХ инспирисаним и вођеним у знатном нивоу и уз благослов сукобљених религијских заједница у периоду након зауостављања истог вољом оних који су претпостављали да је сувише мали јаз акумулиране тежње религиозне доминације на подручју Балкана, покушали су да процес долажења до истине и остваривање правде створе на темељу изградње повјерења и помирења, у сврху изградње социјалног мира на бази међурелигијског споразумијевања,

8 Види: на интернет страници: [www.http://WWW.IPCSA.ba/konjic_uvodno_izlaganje.php](http://WWW.IPCSA.ba/konjic_uvodno_izlaganje.php)

9 Види: *Под лупом*. Људска права 1991-95, Фонд за хуманитарно право, Београд, 1997

управо на оним концепцијама од којих ни једна религија из Босанског сукоба није одступила, како у вријеме ратног стања, тако и у послеријатном периоду. И управо из тог разлога, у земљи у којој се конфротација потицана са религијске основе и континуирано подржавана извана, намеће се као препрека људским правима у намјери превазилажења конфликтног стања, те доводи до све веће апстиненције грађана на изборима и одустајања од активног судјеловања у процесима превазилажења конфликтног стања у земљи.

У таквој земљи са стањем кулминирајућег конфликтног стања којег још рјешава Европска дипломатија наметнутим високопредставничким намјесничким апаратом у земљи у којој се кроз призму религиозних погледа настоји пронаћи најбоља позиција за превазилажење конфликтног стања на начин тумачења истине и правде унутар својих религиозних заједница немогуће је доћи до стања рјешења конфликта.

Превазилажење конфликта у таквим вишерелигијским заједницама може да се одвија само у условима гдје се приликом споразумијевања и међусобног комуницирања признају и уважавају различитости, а што је основна претпоставка за дјеловање у правцу рјешења конфликтног стања.

С обзиром да ислам као религија у својој темељној основи има за циљ ширење и непомирљиви доктринарни став изражен кроз потребу континуитета у поштовању религијске догме изражене кроз ставове религијског вјеровања да нема мира са оним ко не припада свијету ислама (дар ал ислам), а обзиром да су карте основних потеза базиране на популацији становништва окупљеног и сврстаног на религиозној основи, официјелној политичкој дипломатији то даје могућност благостања на власти уз биједу грађана с друге стране, који су међусобно подијељени на основу поријекла и начина живота у Босни и Херцеговини.

Апстрактно и готово замарајуће је истицање рјешења конфликта на подручју Балкана на основу истицања идеје о такозваној грађанској опцији уређења друштвене заједнице у Босни и Херцеговини у којој подјеле базиране на етницитету продужују достигнуто стање гдје се и надаље у многоме заступа стајалиште вјерског у односу на проблемско. Исте оне друштвене заједнице у којој су вољом вјерске тежње и уз помоћ других покренути процеси ратног стања, и у којој

нису ни у ком случају докинати снови континуираних историјских тежњи и незаборављених дана из прошлости гдје је од стране једне религије преовладавало стање и њене апсолутне доминације.¹⁰ Процеси несекуларизованости или недовољне секуларизације религије ислама произашли из учења да је немогуће било које процесе у друштву одвојити и њима управљати од поимања истих из директне суштине ислама не дају у будуће вријеме такве изгледе који би указивали на стања ријешености конфликтних друштвених односа управо из разлога доктринарног учења такве религије. Јер, конфликтно стање гдје се у име његовог и најмањег израженог става у вољи за његово рјешење, прибијеже упутама које своју снагу проналазе утемељену на претпоставкама исламског погледа и уређења међународних односа не даје готово никакву шансу различитостима које нису предвиђене и базирани на основним постулатима ислама, а тиме усложњавају путеве који воде ка излазу за рјешавање конфликтних стања. На основу таквог стања и приступа процесима рјешавања конфликтне проблематике неминовно се запада у лавиринт замршених и на религији утемељених непомирљивих ставова, а што нам указује и конфликтно стање односа у Босни и Херцеговини толико година и након рата.

Историјске заблуде које су продуковале стања конфликтних односа

Да би ушли у саму проблематику сагледавања и појавног разумијевања конфликта насталих на подручју социјалистичке Југославије или боље рећи у сврху разумијевања балканског сукоба, морамо кренути од једног, на брзу руку представљеног стања, које је у ствари и узроковало изби-

10 Тако је нпр. Адил Зулфикарпасшић који се представља као либерални интелектуалац, казао: „Познато је да је на овим просторима до Балканских ратова била Турска држава... То је била наша држава, држава која је испуњавала наше интересе. Дакле ми смо своју еманципацију, свој просперитет, своју будућност везивали за ту турску државу и настојали да је ојачамо. Када се турска империја повукла... Срби су у дубини душе остали наши противници – рушитљи наше земље.“ Цитирано према *СТАВ*, Нови Сад 21.02.1992. стр. 21, цитат преузет из: Мирољуб Јевтић, *Религија и политика – увод у политикологију религије*, Институт за политичке студије, Факултет политичких наука, Београд, 2002, стр. 494.

јање конфликта. Ако узмемо у обзир чињеницу да узрок рађа последицу онда је конфликт на подручју Балкана породила ситуација оних земаља које су учествовале у стварању прве Југославије-Версајске творевине, све до њихове улоге разградиоца и гробара своје творевине. Интереси, који су постигнути на темељима идеје словенског јединства,¹¹ умногоме су одразили заблуде и натезања око циљева који су тиме требали бити постигнути. Замисао римокатоличке централизације са тенденцијом ширења ка истоку довео је до неуспијеха самог плана ширења, односно дошло је само до комадања српске нације и распадања Југославије по рецептури „католичког сецесионизма“¹² Да би детаљно приказали ситуацију која је неминовно водила распаду Југословенске федерације неопходно је кренути од става свјетских сила из периода 1918-19. године, када је у периоду 20. вијека вољом „великих“¹³ пружена огромна и јединствена шанса краљевини Србији да створи по свом нахођењу сопствену легитимизацију. Међутим историјски јаз, који као коб прати околности у Србији увијек је на сцену политичких прерачунавања исплутавао одлуку која је била као једна велика игра између традиције на једној и модернизације на другој страни. Управо на том неодлучном ставу Србије у то вријеме можемо објаснити дубоко укоријењене честице распада Југославије од самог њеног рађања.

Версајски мировни споразум средњу Европу је балканизирао, а тако балканизирана средња Европа која је диригентском палицом дата на вољу Србији да то учини, не само да су на такав начин старе конфликтне ситуације остале неријешене него су се чак и међуетничке напетости мањинских

11 Види: *Јединство православних Словена, књига прва*, припремио Зоран Милошевић, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006.

12 Види: Србија и Средња Европа, на <http://www.песцаник.нет/цонтент/виев/940/85/>

13 Версајски мир је резултат ратом измијењеног односа снага. То је уговор о миру закључен 28.6.1919. у Версају (Versailles) између сила Атанте из I свјетског рата и Њемачке на завршетку конференције мира у Паризу, на бази којег је требао да почива свјетски поредак након I СР, а који је омогућио доминацију Француске у Европи и јачање Пољске и Румуније, као санитарног коридора против болшевизма, на рачун територије Совјетске Русије. Нова настала држава Срба, Хрвата и Словенаца, због отпора Италије, није призната од великих сила, већ је третирана као држава у настајању. Види: *Војна енциклопедија*, друго изд., књ. 10, ВИЗ, Београд, 1975, стр. 442-443

заједница почеле акумулирати за сукоб на тлу будуће СФРЈ, који је ескалирао успостављањем националних држава управо на њеном тлу створивши данас ситуацију у региону скоро безизлазну, а што је најјаче видљиво данас на територији бивше социјалистичке републике Босне и Херцеговине. Такво настало стање створило је ситуацију двојности која је порађала конфликте на тлу Балкана. Несналажење у таквој ситуацији било је омеђено тумарањем између, с једне стране жељом за спровођење традиционалне историјске политике са преовлађујућим елементима религијског утицаја и опције модерног Европског монархистичког уређења са друге стране.

Управо такво стање јаза између традиције и модернизације гдје краљевина Србија у вријеме 1918. године није кренула путем у то вријеме понуђеног јој римокатоличко-америчког плана модернизације и проширења Аустроугарске монархије (претече данашње Европске уније) из разлога тежње за ослобађањем од ропства управо од те монархије с једне стране те страха да би таква монархија могла постати савезницом тадашње Њемачке, одлучује се на пут стварања државе која би се једина на Балкану могла супроставити и одупријети њиховом утицају. Римокатоличко-америчка замисао стварања јаке противтеже Њемачком утицају као и Француско-Енглеска бојазан од спознаје да Њемачка неће бити заустављена у својим намјерама агресивно-експанзионистичког ширења ка истоку, у то вријеме Николу Пашића¹⁴ приморало је да одустане од идеје познате још из периода 1830. и њеног чувеног творца Илије Гарашанина у дјелу Начертаније, да српску нацију доведе до једног циља тј. окупљања Срба који живе у свим страним државама (у то вријеме) у једну српску државу. Средњоевропска идеја, римокатоличко

¹⁴ Никола Пашић, рођен 18.12.1845. у Зајечару. Дугогодишњи предсједник владе Србије и Краљевине Срба Хрвата и Словенаца. На уједињење свих Јужних Словена пристао је преко воље само под условом да се на све земље изван Србије прошири постојећа власт србијанске монархије и династије, оправдавајући то своје понашање теоријом да се нова држава може базирати само на покушајној државности Срба. Био је предсједник делегације Краљевине СХС на мировној конференцији у Паризу 1919. године. Позната његова реченица коју је изговарао: „ Срби јесу мали народ, али већег између Беча и Цариграда немамо“. Види: интернет страницу [www.http://sr.wikipedia.org/wiki/%d0%9D%D0](http://sr.wikipedia.org/wiki/%d0%9D%D0)

сецесионистичко настојање и интереси тадашњих великих сила приморали су Николу Пашића на пут са основном карактеристиком конзервативизма и снажног централизованог државног уређења - односно успоставу земље коју ће касније комунисти реализовати након другог свјетског рата на федералној основи. Тиме је било завршено једно раздобље умирења узрока који су продуковали конфликте с једне стране, а са друге само је на трен одложен пројекат средњоевропске идеје од стране римокатоличке Европе¹⁵ да би потом оне снаге које су се управо залагале за стварање Југославије након предаха наставиле разградњу идеја словенског јединства које су неминовно водиле пројекту распада њихове творевине и стварања мањих вазалних државних јединица које би лакше тако уситњене биле вођене за потребе њихових даљних идеја и реализације истих.

И управо сад, по истом рецепту стварање дуалистичког стања које је Србији било нуђено 1918-19. године, а које је због њене неодлучности, на њену штету, и на штету српског националног тијела одразило се јако погубно у периоду другог свјетског рата и у периоду распада социјалистичке Југославије од стране истих оних „великих сила“, у ствари спроводница идеја западног кршћанства под њиховим интересним притиском довело је до продужавања конфликтних стања која су имала погубан резултат за народе на тлу Југославије.¹⁶

Сагледавање чињенично-историјског стања, учовање својих грешака и погрешно одабраних праваца изазваних и потицаних страним интересима и њиховим крајњим намјерама, су основни елементи које треба да проналазе и узимају за изградњу својих почетних ставова и официјална и народна дипломатија као и грађанско демократске орјентације, а све у сврху одабира правих путева у 21. вијек. И управо тај страх да се у садашње вријеме поред јаких вањских притисака и политичког менторстава извана поново не начини потез који би резултирао новом заблудом, те неразумијевањем од стране друга два народа у Босни и Херцеговини стања које је ка-

15 Види: *Унија, политика Римокатоличке цркве према православним Словенима*, приредио др. Зоран Милошевић, Институт за политичке студије, Београд, 2005.

16 Види: Маријан Корошић, *Југословенска криза*, Напријед ЕИЗ, Загреб, 1988.

рактеристично и конфликтно, тако да се у ствари само рађају и множе нови конфликти у разним сферама и облицима у Босни и Херцеговини и продукују такве односе који указују да Балкански конфликт није још увијек ријешен.

За Муслимане је Југославија означавала подручје јединствене вјерске заједнице, а за Србе јединствене народне националне заједнице. Муслимани вјерници се покуравају вољи божијој изнад које не постоји више ништа, а воља божија на основу исламског тумачења је тврдња да не постоји нација, постоји и признаје се само заједница вјерника (исто-вјерника). Распад Југославије за Муслимане је означавао у религијском смислу удар на јединственост исламско вјерског простора, односно елеменат урушавања јединствене религијске заједнице на том простору.¹⁷

Из тог разлога, вођа босанских Муслимана Алија Изетбеговић прије избијања братоубилачког и грађанског рата на простору бивше Југославије изузетно се залагао за опстанак исте управо из разлога опстанка јединствене религијске заједнице, која би у конфедеративном стању имала континуитет даљњег постојања с тим што би се власт децентрализовала тако да би примат државне улоге преузела у цјелости федерална јединица уз доминантну владајућу популацију ислама на том подручју. Опстанак јединствене религијске заједнице је на такав начин значио дисконтинуитет јединствене националне заједнице, а што српском народу нимало није одговарало, па је на таквој основи и рођена клица конфликтног стања која ће касније кулминирати у оружани сукоб супростављених страна. Конфликтно стање будућег распада југославенске јединствености је управо од муслиманског руководства брањено ставом очувања *земље ислама*. Наиме, класично исламско схватање које брани ову тезу јесте у ставу да једном земља освојена од стране ислама остаје у трајни аманет исламска, односно једном потчињена земља под окриље правно исламског режима, на основу шеријатског тумачења остаје вјечно исламска.

Опстанак ислама као религије на подручју Балкана могао би се посматрати у облику постојања чињеничних грешака које су почињене или занемарујућих стања односа гледања

17 Види: Србија и Средња Европа, на <http://www.pescanik.net/content/view/940/85/>

тадашњих власти у односу на религиозно исламске тежње у тадашњој Југословенској заједници из периода 1918. године. Глобални захват у исказаној лакоћи схватања, односно несхватања од стране српске тадашње интелигенције, народне припадности исламске популације, односно не схватања „ништа од оног што битно опредјељује муслиманске масе“¹⁸ а то је управо религија која обједињује и идеолошки усмјерава кретање те масе имало је за резултат нагомилавања конфликата у разним сферама који ће кулминирати у сукобима вођеним на Балканском подручју. Исто тако након 1945. године, систем који је успостављен занемаривао је утицај религије, те је размишљао да уз помоћ културе са револуционарном идејом водећи масе за собом у новонастали систем друге Југославије, превазићи утицај религије и сматрао је да у њему неће бити мјеста „религиозних предрасуда“¹⁹ односно да ће религија због тога што је опијумски дјеловала до сада на масе престати да тако дјелује у будућности. Занемарена је чињеница религиозног стрпљивог и прорачунатог дјеловања од стране исламских тадашњих кадрова, који добивајући политичке функције у новој Југославији по систему националног кључа, а што је на крају водило и довело до признања муслиманске народности, која и таква „није могла да оде далеко од ислама као вјере“²⁰ Стварањем, односно признавањем муслиманске народности умногоме је допринијело представљање руководилаца исламске вјероисповјести сљедбеницима револуционарно идејног пута који је у ствари трасирао управо намјере које су показале своје право лице у годинама пред почетак и у току протеклог грађанског рата у Босни и Херцеговини.²¹ И управо у протеклом рату у Босни и Херцеговини

18 Види: Мирољуб Јевтић, *Религија и политика – увод у политикологију религије*, Институт за политичке студије, Факултет политичких наука, Београд, 2002.

19 Види: *Србија и Средња Европа*, на <http://www.pescanik.net/content/view/940/85/>

20 Види: Мирољуб Јевтић, *Религија и политика – увод у политикологију религије*, Институт за политичке студије, Факултет политичких наука, Београд, 2002, стр. 286.

21 „...они су се јавно проглашавали Србима мислиманске вјере или Хрватима и тако заваравали и једне и друге. Напросто, скоро нико међу водећим српским и хрватским интелектуалцима није познавао шеријат па самим тим нису могли ни знати за институт који се назива такијах... њега могу примјењивати они који слиједе свету књигу ислама... Такијах даје право муслиману да, када је у опасности, може да се прикрива и да чак негира да

могла се видјети кулминација религиозно идеолошке тежње која је у одређеном моменту давала наду враћања исламу земље ислама која је некада то била.

Страховања муслиманске интелигенције од чињенице како даље кроз будућност, а која је остала на подручју Краљевине Срба Хрвата и Словенаца, након њеног стварања 1918. године, и након распада отоманске империје, одвојена далеко од и онако секуларизоване Турске од стране Кемала Ататурка, своју је нагло повраћену снагу осјетила управо у моменту када је свјетска дипломатија одлучила да конфликт на Балкану ријешити тако што ће и фактички признати Босну и Херцеговину, односно њену самосталност. Сва проблематика свјетске дипломатије везана за подручје рјешења Балканског проблема манифестовала се признатом самосталношћу Босне и Херцеговине која је тим актом дала улазну карту свим конфликтима који ће настати током грађанског рата у Босни и Херцеговини. Обим и сложеност конфликта најбоље се огледа у свим уложеним напорима међународне заједнице да заустави оно чему је она творац била, а што се огледало у тежини ситуације у циљу заустављања сукоба који је вођен на подручју Балкана са изразито јаком примјесом религиозно исламског елемента у карактеру сукоба. Исто тако како у ратном тако и у послеријатном периоду Балканска творевина међународне заједнице и великих сила управо из разлога жеље за доминацијом на цјелокупној територији земље, а од стране руководства босанских Муслимана јавља се суштински проблем на којег немуслимански народ не може да пристане, а који се одражава у тежњи унијатског начина уређења земље.

Као закључак овдје се намеће различито мишљење у погледу учвршћења државности Босне и Херцеговине, од стране народа који живе у њој и то управо онакве државности која би омогућавала даљње стратешко напредовање и ширење религије ислама ка Европи, односно такве државно-

је муслиман, а у блажој форми да једно ради, а друго мисли“. Тај институт се заснива на Кур’анском ставку: „Оног који занијече Аллаха, након што је у њега вјеровао - осим ако на то буде приморан, а срце му остане чврсто у вјер и - чека Аллахова казна“ Види: цитирано, Миролуб Јевтић, *Религија и политика – увод у политикологију религије*, Институт за политичке студије, Факултет политичких наука, Београд, 2002. стр. 286.

сти која би увијек у будућности свјетским менторима рјешења Балканског конфликта пружала искру за упаљење неког новог бурета барута на подручју Балкана, а у циљу даљег религиозног конфронтирања и евентуалног вјерског ширења.

*Религија и рјешење конфликта
у будућности*

Идеологија је друга страна вјере, па из тог разлога и не може да буде доза која смирује сукоб. Нарочито сукоби који се дешавају и којима је позадина религијски основ. Оно што је било генераторска снага сукоба не може да буде основа смирења сукоба. У односу колико је једно друштво успјело да потисне вјерско из система рјешавања конфликта, утолико оно успијева да реагује адекватно на проблем. Суштина уласка у проблем је открити бит почетка сукоба, а са чијим резултатом се требају компромисно сложити оне снаге које су учествовале у сукобу. Ако нема измирујућег става и компромиса унутар страна у сукобу нема ни моторне снаге која би водила процес помирења. Елементи : економија, суживот, припадност народу, језик, родбина, заједнички суживот у заједници прије избијања конфликта, све су елементи који могу да буду основа стабилности.

У земљама у којима постоји више религијских конфесија немогуће је проблеме рјешавати са позиција тих религија. Утицај међународне заједнице у тим земљама на пољу рјешавања конфликта, као треће стране, огледа се само у рјешавању техничких проблема као нпр. еколошких, економских, комуникацијско инфраструктурних, а никако осјетљивих односа због којих је и настало конфликтно стање. Суштина конфликта намеће и начине како се исти треба и ријешити. Нарочиту улогу у рјешавању сукоба имају средства информисања. Онај ко креира свијест маса, креира и начин рјешавања сукоба. Сваки конфликт не рјешава се пребијањем ситуације преко кољена нити занемаривање сржи јер у таквој фази долази до тога да се само врши историјско заташкавање за одређено вријеме или одгоду за вријеме које ће се чекати па да се надаље генерише стање конфликта у горем облику него прије. Интеграционе тежње су генерисале разне проблеме, па када на моменат застану проблем се учини као

ријешен, тако да се наново отвори чим се створе услови који владају у свијету интеграционих тежњи.

Међурелигијски дијалози не могу довести до смирења ситуације²² из разлога зато што свака конфесија има свој циљ. С обзиром на супротне циљеве који су били и остали поларизација кроз цјелокупну историју тако да те религијске заједнице нису у стању да превазиђу проблем. Сваки конфликт почиње са ставом, односно крајњим циљем и сваки сукоб посједује начин рјешавања. Компромис је тајна рјешавања. А најбољи познаваоци тајне компромиса налазе се на локалном нивоу, управо на оном мјесту гдје је конфликт имао свој највећи учинак. Официјелна дипломатија никада не затвара врата конфликту, она то чини само до оног нивоа док га као таквог не локализује. Официјелна дипломатија је као и варијабла која увијек има промјењиву величину, док живот који користи темељне поставке засноване на основној заједници гдје и проблем има свој учинак, управо на том мјесту га је и најлакше ријешити. Конфликт гледан из базе гдје му је жариште може да буде сасвим друкчије интерпретиран на вишем нивоу, па је рецензија официјелне дипломатије у ствари њена примјена у бази, на мјесту гдје је и конфликт започео.

Литература

- Мирољуб Јевтић, *Религија и политика – увод у политикологију религије*, Институт за политичке студије, Факултет политичких наука, Београд, 2002.
- Пинкас Зебулон, *Жута јабука и други знакови*, Културно умјетничко друштво „Гајрет“, Пурачић, 2009.
- Мирољуб Јевтић, *Савремени шихад као рат*, „Никола Пашић“, Београд, 2001.
- Магистарски рад, Мехмедалија Нухић, *Третман вјерског екстремизма у међународном праву оружаних сукоба са посебним освртом на исламски фундаментализам*, Слобомир П Универзитет, Бијељина, 2009.
- Драган Новаковић, *Школство исламске заједнице*, ЈУ-НИР, Ниш, 2004,

22 Види: [www.http://147.91.230.48/ifdt/izdanja/casopisi/ifdt/XVI/d05/document](http://147.91.230.48/ifdt/izdanja/casopisi/ifdt/XVI/d05/document)

- Под лупом, Људска права 1991-95.* Фонд за хуманитарно право, Београд, 1997.
- Јединство православних Словена, књига прва,* припремио Зоран Милошевић, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006.
- Војна енциклопедија,* друго изд., књ. 10, ВИЗ, Београд, 1975.
- Унија, Политика Римокатоличке цркве према православним Словенима,* приредио др. Зоран Милошевић, Институт за политичке студије, Београд, 2005.
- Маријан Корошић, *Југословенска криза,* Напријед ЕИЗ, Загреб, 1988.

Интернет странице:

- http://www.IPCSA.ba/konjic_uvodno_izlaganje.php (фуснота 8);
- Србија и Средња Европа, на <http://www.песцаник.нет/цонтент/view/940/85/> (фуснота 12, 17 и 19);
- <http://sr.wikipedia.org/wiki/%d0%9D%D0...> (фуснота 14.);
- <http://147.91.230.48/ifdt/izdanja/casopisi/ifdt/XVI/d05/document> (фуснота 22).

Mehmedalija Nuhic

*A CONCEPTION OF ISLAMIC VIEW
ON RESOLVING CONFLICTS IN NEW
ARCHITECTURE OF BALKAN REGION*

Summary

From historical point of view, human civilization has substantially been made of bigger or smaller conflict situations producing the type of relations between the conflicted sides that usually peaked in the conflict incandescence or the war. Various interests have caused various conflict situations. Considering the basis of the emerged conflict situations as well as their backgrounds it is possible to notice interests as a basic starting point that led to the conflict situations. Both in distant and recent past and in these times of our living one of many causes that has been noticeable and that has caused emergence and realization of the conflict situations is ideological-religious consciousness–religion. Exactly this aspect of conflict situation based on religious interests and in the Balkan region is the theme of this paper, in which author analyzed and substantially underlined its significance in resolving conflicts in new architecture of the Balkan region.

Key Words: religion, conflict, Islam, religious ideology, overcoming conflict situations, etc.